

■ УДК 788.43: 7.07-05

Д. І. Зотов, аспірант, Харківська державна академія культури, м. Харків

АЛІ БЕН СУ АЛЬ (ШАРЛЬ-ЖАН-БАТИСТ СУАЛЬ) ТА ЙОГО ВНЕСОК У РОЗВИТОК ЄВРОПЕЙСЬКОГО САКСОФОННОГО ВИКОНАВСТВА

Проаналізовано життєвий шлях видатного саксофоніста, непере-сичного представника європейської культури в когорті солістів початкового періоду розвитку саксофонного мистецтва, композитора та винахідника у сфері музичної інженерії Алі Бен Су Аля (Шарля-Жана-Батиста Суаля), одного з яскравих представників музичного мистецтва Франції.

Розглянуто основні етапи становлення творчої особистості через призму мистецьких новацій у тодішній європейській культурі та розкрито зміст його внеску в еволюцію французької саксофонної традиції. Проаналізовано періодизацію та специфіку написання творів Бен Су Аля, що стали безцінним надбанням класичного репертуару саксофона. Визначено основні ознаки мистецького доробку, що вплинули на розвиток загальноєвропейського саксофонного виконавства.

Ключові слова: саксофонне виконавство, французька культура, Алі Бен Су Аль, європейське мистецтво.

Д. И. Зотов, аспирант, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

АЛИ БЕН СУ АЛЬ (ШАРЛЬ-ЖАН-БАТИСТ СУАЛЬ) И ЕГО ВКЛАД В РАЗВИТИЕ ЕВРОПЕЙСКОГО САКСОФОННОГО ИСПОЛНИТЕЛЬСТВА

Проанализирован жизненный путь выдающегося саксофониста, необыкновенного представителя европейской культуры в когорте солистов начального периода развития саксофонного искусства, композитора и изобретателя в области музыкальной инженерии Али Бен Су Аля (Шарля-Жана-Батиста Суаля), одного из ярких представителей музыкального искусства Франции.

Рассмотрены основные этапы становления творческой личности через призму художественных новаций в тогдашней европейской культуре и раскрыто содержание его вклада в эволюцию французской саксофонной традиции. Проанализирована периодизация и специфика написания произведений Бен Су Аля, ставших ценным достоянием классического саксофонного репертуара. Определены основные черты художественного наследия, повлиявшие на развитие общеевропейского саксофонного исполнительства.

Ключевые слова: саксофонное исполнение, французская культура, Али Бен Су Аль, европейское искусство.

D. I. Zotov, postgraduate student, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

ALI BEN SOU ALLE (CHARLES JEAN-BATISTE SOUALLE) AND HIS CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN SAXOPHONE PERFORMANCE

The detailed analysis of the life of the outstanding saxophonist, an extraordinary representative of European culture in a cohort of soloists of the initial period of saxophone art, composer and inventor in the field of music engineering Ali Ben SouAlle (Charles Jean-Baptiste Soualle), as one of the brightest representatives of the musical art in France is considered. The paper considers the main formation stages of the creative person from the perspective of the artistic innovations in the contemporary European culture and reveals the contents of his contribution to the evolution of the French saxophone tradition. The periodization and specific character of Ben SouAlle's musical compositions, which have been an invaluable asset of the classical saxophone repertoire, are analyzed. The main features of the artistic heritage that influenced the development of the European saxophone performance are identified.

Keywords: saxophone performance, French culture, Ali Ben SouAlle, European art.

Постановка проблеми. Культуру Франції завжди вважали певним еталоном музичного розвитку не лише Європи, а й світу. Незважаючи на певні труднощі, французькі митці змогли акумулювати цінний досвід попередніх поколінь та на його основі створити розвинену, науково обґрунтовану систему виховання виконавських кадрів, яка нині є найкращою академічною школою. У 1838 р. бельгієць із французьким музичним вихованням Адольф Сакс подав ідею щодо створення інструмента, якому судилося стати сполучною ланкою між групами мідних та дерев'яних духових інструментів у тодішньому оркестрі. Проте сталося так, що він змінив музичне бачення професійних музикантів та став одним із найперспективніших музичних винаходів свого часу. Не дивно, що саме Сакс став його викладачем та активним пропагандистом у Франції й Бельгії, де минуло перше десятиліття становлення інструмента. Серед перших виконавців-віртуозів, котрі поширювали мистецтво саксофонного концерту Європою, були Жан-Батист Суаль, Луї-Адольф Меер, Едуард Лефебр. Своєю активною мистецькою позицією вони визначили місце інструмента у світовій культурі.

Актуальність теми визначається зацікавленістю французьким періодом становлення інструмента на етапі закладення глибинних чинників формування не тільки європейської, але й світових саксофонних шкіл. Докладний аналіз творчої діяльності фундаторів інструмента має важливе значення для розвитку саксофонної науки

загалом, можливості розширити відомі дані стосовно місця саксофона як самобутнього явища світової музичної культури.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Загальну еволюцію духової музики досліджено в таких наукових працях, як «Історія зарубіжного виконавства на духових інструментах» (1978) Ю. Усова [3] та «Історія духового музичного мистецтва в Україні» (2007) В. Богданова [1]. Спеціальних розвідок саме з історії розвитку світового саксофонового виконавства на його ранньому етапі у вітчизняному музикознавстві не існує. Автор статті має на меті започаткувати розробку тематики розвитку творчого шляху перших виконавців на саксофоні в українському науковому середовищі, адже вона розглянута доволі поверхово, без ґрунтового аналізу раннього етапу становлення саксофонної методи й особливостей діяльності його перших репрезентантів. З огляду на це можна констатувати, що наведене питання в українському музикознавстві порушується вперше.

Мета статті — на прикладі творчого шляху одного з перших репрезентантів саксофона у світі простежити процес еволюційного розвитку цього інструмента в контексті світової музичної культури кінця XIX — XX ст.

Об'єктом дослідження є саксофонне виконавство кінця XIX — XX ст. як складова європейської музичної культури; предметом — специфіка виконавської та композиторської творчості Жана-Батиста Суаля як яскравого представника французької музичної традиції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Традиції підготовки французьких виконавців започатковано з XVIII ст. та пов'язані з іменами Г. Телемана, А. Вівальді, І. Кванца, Ж. Оттетера й інших теоретиків духового мистецтва тієї доби. Наприклад, Антоніо Вівальді (1678–1741) керував класом виконавства на фаготі та гобої, написав для цих інструментів немало творів, а також концерти для труби, валторни і флейти. У викладацькій практиці він керувався принципами класичної школи: різнобарвною динамікою, різноманітним виразним прийомом та вимагав від виконавця цілісного сприйняття всього твору, щоб максимально чітко передати задум автора. Наукове обґрунтування принципів викладання духового виконавства здійснювали такі практики, як флейтист і вдосконалювач духових інструментів француз Ж. Оттетер (1674–1763) та німецький викладач-флейтист, науковець і дослідник музичної культури того часу Й. Кванц (1697–1773). Саме вони створили перші методичні викладання: «Мистецтво гри на поперечній флейті» (1707) та «Досвід настанови гри на поперечній флейті» (1752).

Тому не дивно, що саме у Франції, головному осередку тогочасної культури, відкрито одну з найперших та найкращих консерваторій.

Її очолювали провідні музиканти й композитори того часу: Гуно, Масне, Геварт, Сен-Санс та ін. Вона являла собою перший потужний центр підтримки різноманітних мистецьких починань — від написання методичних праць та музичних творів до створення нових інструментів і їх удосконалення. Звичайно, наявні й деякі недоліки: наприклад, професорський склад у викладацькій роботі переважно керувався принципом «наслідування», практично не використовуючи передових наукових напрацювань. Як зазначав Ю. А. Усов, у Паризькій консерваторії «кожен професор мав створити свою методику навчання гри на тому чи іншому інструменті» [4, с.19], яку повинна схвалити спеціальна комісія. Основними методичними працями того часу були «Повний курс гри на корнет-а-пістоні» (1862) авторства Ж.-Б. Арбана, «Велика метода для кларнета» (1844), написана Г. Клозе, та «Повний курс навчання на валторні» (1844) під редакцією Ж. Галле. Ці студії набули значного поширення та тривалий час були основними джерелами здобуття знань із професійної методики виконання. Окрім того, на думку Ж. Дедусенко, штатний розпис, який був основним планом роботи консерваторії «в загальному розподілі педагогічного складу, давав значну перевагу духовим спеціальностям» [2, с. 22], що суттєвого посприяло підвищенню виконавського рівня студентів цих класів.

Отже, специфічне поєднання наукових підходів, розроблених провідною академічною думкою, та особистого досвіду кожного викладача відзначало тогочасну систему виховання музикантів духового напрямку. Це явище супроводжувалося позитивними й негативними якостями, що й досі трапляються в сучасній методиці навчання. На практиці активна творча та наукова діяльність, удосконалення музичного інструментарію, новаторство й оригінальні підходи до виконавського мистецтва поєднувалися із консервативною, закритою системою академічного виховання, яка мала достатньо обмежений репертуар та застарілі підходи щодо психофізіологічних особливостей учня і навіть зважала на гендерний фактор під час відбору бажаючих навчатися гри на духових інструментах. Так, дівчатам категорично не рекомендувалося навчатися грати на тромбоні, валторні і трубі [3]. Незважаючи на всі недоліки, французьку традицію академічного духового виконавства нині вважають однією з найкращих у світі.

В умовах функціонування вищеописаної мистецької системи створено саксофон — інструмент, який багато в чому змінив уявлення про роль тогочасних музичних інструментів у класичному оркестрі. Нині складно сказати, що саме стало передумовою створення нового сімейства духових інструментів, проте в 1841 р. трапляється згадка про

перший екземпляр «латунного бас-кларнета», який демонструвався на Брюссельській промисловій виставці. Наступного року цей самий інструмент представлено в Парижі, що викликало немало схвальних відгуків, зокрема відомого композитора та мистецького діяча Гектора Берліоза. Можна констатувати, що саме бажання майстра створити темброво універсальний інструмент спонукало використати невідому до того часу інженерну ідею: поєднати в одній системі дерев'яну тростину, властиву кларнету, гобою або фаготу, та конічний корпус із металевого сплаву. Якщо долучити до цього поліпшену клапанну систему, яка надавала нових виконавських можливостей, зокрема віртуозності та багатоваріантності застосування, то матимемо інструмент, якому судилося змінити музичне бачення декількох поколінь та відкрити світові цілу плеяду видатних солістів.

Так сталося, що після смерті свого творця розвиток саксофона на його батьківщині на певний час занепав. З одного боку, це зумовлено складними соціально-політичними подіями, а з іншого — певним спротивом консервативно налаштованої мистецької еліти та недостатньою обізнаністю широкого глядача з новим інструментом. Проте саксофон набув поширення в новітній музиці, що виникла далеко за Атлантикою — у США. Одним із перших французів, котрий ознайомив американську публіку з класичним саксофоном, був Едуард Лефевр, що з 1884 р. мешкав у Сполучених Штатах. Хоча справжній бум там був зумовлений не класикою, а новою музичною течією, що виникла у вуличних джаз-оркестрах Нового Орлеана, а згодом трансформується в потужну розважальну індустрію. На сценах дансингів активно виступали Еліза Холл, Руді Відофт, Коулмен Хокінс, Сонні Ролінс, Чарлі Паркер та ін. Ця хвиля розважального мистецтва згодом стала тим фактором, який відродив інтерес до саксофона в європейських країнах. Проте не можна сказати, що саксофонної творчості в ці роки зовсім не було на європейських підмостках. Серед визначних творів того часу достатньо згадати «La Création du Monde» Даріуса Мійо (1923) чи «Le Boléro» Моріса Равеля (1928), де можна відчувати «подих» новітнього джазу. Окрім усього вищезазначеного, на батьківщині автора саксофона, у Бельгії, продовжили розвиток цього інструмента, виховавши нове покоління музикантів. Серед невеликого репертуарного доробку цієї країни можна виокремити «L'Andante Fugue et Final de Moulaert» (1909) для квартету саксофонів, яку створив французький композитор та органіст бельгійського походження Сезар Франк (1822–1890) [7].

На перший погляд може здатися, що в довоєнну добу розвитку саксофона у Франції не існувало яскравих виконавців, проте це не так.

Найактивнішим солістом та популяризатором цього інструмента був сам Адольф Сакс, котрий окрім суспільної роботи намагався в разі найменшої нагоди продемонструвати публіці його виконавські можливості. Серед видатних саксофоністів другої половини XIX ст. можна назвати імена Жана Мурмана, Анрі Вюіля, Луї Майєра, Жана-Батиста Суаля та ін. Останнього охарактеризуємо докладніше, адже музиканти такого обдарування й непересічного життєвого шляху з'являються на мистецькому небосхилі доволі рідко.

Алі Бен Су Аль (Шарль-Жан-Батист Суаль) (1820–1865 ?) — кларнетист, саксофоніст, композитор, конструктор, найзагадковіша особистість у світі не тільки французького, а й світового саксофонного виконавства. Він народився в провінційному містечку Аррас у 1820 р. Свій перший музичний здобуток отримав у 1844-му, виборовши перший приз на конкурсі в Паризькій консерваторії. Згодом він служив у французькому морському оркестрі, який було розквартировано в Сенегалі, на посаді музичного директора, а пізніше — в оркестрі *Opéra-Comique*, виконуючи партію першого кларнета. Через революцію 1848 р. Суаль був змушений залишити Францію і переїхати до Великої Британії, де, оселившись у Лондоні, грає в оркестрі Королівського театру. Там виходять друком його перші фортепіанні п'єси та пісні. Згодом Жан-Батист зустрічає в Лондоні іншого французького музиканта — Луї Антуана Жульєна, котрий заробляв на життя концертною діяльністю та виконанням легкої музики. Саме він надихнув Суаля звернути увагу на саксофон як на новий та перспективний інструмент. Проте звичайні заняття не влаштували Жана-Батиста, він бажав досягати довершеності в усьому. Результатом стали значні конструкторські доповнення й зміни, що сприяли поліпшенню виконавських якостей інструмента в подальші роки. Суаль створив нову єдину систему октавного клапана, на відміну від подвійної, роздільної, яка обмежувала можливості інструмента. Завдяки цьому вдалося випередити свій час, адже цей механізм, хоча і в дещо зміненому вигляді, використовується в сучасних саксофонах і нині. Крім того, він додав декілька клапанів у нижньому регістрі, таким чином розширивши діапазон інструмент і назвав своє творіння модифікованого саксофона «туркофоном» (англ. «turcophone»). Доволі швидко Жан-Батист Суаль став віртуозним виконавцем, відомим своїми сольними концертами, які на той час мали назву «моноконцертів». Зі своєю програмою, де використовувався кларнет і «туркофони», сопрано й тенор, він відвідав усі європейські столиці, а потім подорожував світом: Австралія, Нова Зеландія, Маніла, острів Ява, Китай. В Індії Суаль оселився в Майсурі, отримавши посаду директора Королівського

оркестру Магараджі. Саме під час цих подорожей Жан-Батист змінив свої життєві погляди та прийняв іслам, змінивши своє ім'я на Алі Бен Су Аль, або ж «Алі, син Soualle».

Збереглися спогади про гастролі Бен Су Аля у Австралії. Тижневик «The Illustrated Sydney News» опублікував на своїх сторінках його фотографію в турецькому костюмі та з інструментом, зазначивши про концерти, які відбудуться 26, 28 та 29 грудня 1854 р. у Williams' Hotel. Також у статті розповідалося, що Алі з успіхом виступав перед Її Величністю Королевою Вікторією, а також у Парижі та Лондоні. Його нагороджено Першою муніципальною медаллю на Всесвітній виставці. Ще один вісник «The Goulburn Herald», що видавався в колонії Новий Південний Уельс, презентував концерт Суаля в «Royal Hotel», який відбувся 18 січня 1855 р. Він складався з власних творів Жана-Батиста Суаля, арій, варіацій на популярні пісні, фантазій та обробок, основаних на оперних темах й англійських та шотландських аріях. Спогади свідчать, що музикант мав значну популярність серед аристократичних кіл відвідуваних ним міст. «The Illustrated Sydney News» зазначає, що на честь видатного музиканта, котрий вирушав до Віндзора, влаштовано прощальний сніданок, на якому були присутні начальник поліції, відомий скрипаль Міска Хаузер, з яким Бен Су Аль разом виступав у Батерсті в лютому 1855 р., та військовий начальник, капітан Планкет. Публіку вражало нове, соковите та незвичне звучання туркофона, різноманітні акустичні відтінки цього інструмента, вона виявляла зацікавленість творчістю талановитого музиканта [5].

Будучи популярним, Бен Су Аль продовжував подорожувати: відвідав Маврикій, острови Французької Полінезії, мис Натал та мис Доброї Надії. Враження від цих мандрів композитор перетворює на предмет своїх музичних напрацювань, збірка яких дістала назву «Souvenirsde...». Радше за все, це була частина зібрання відомого, як «The Royal Album», презентовано в 1856 р. Принцу Уельському на честь королівського концерту. Офіційне видання цього збірника відбулося на початку 1860-х рр. у Парижі. Серед його творів був «The Goulburn waltz», що мав епіграф «A mesamisde Goulburn». Цілком імовірно, він написаний Бен Су Алем на згадку про відвідини ним містечка Гоулберн у Новому Південному Уельсі, про яке ми згадували вище. У 1858 р. Алі Бен Су Аль повернувся до Майсура, де ледь не став жертвою Індійської революції. Через незадовільний стан здоров'я приблизно в 1860 р. він повернувся до Франції, де активно видає власні твори. 27 березня 1865 р. Бен Су Аль, згідно з королівським наказом, влаштував в Палаці Тюїльрі повноцінний концерт для

імператора Наполеона III та імператорської родини. На жаль, після 1865 р. жодних згадок про Алі Бен Су Аля знайти не вдалося. Серед істориків існує думка, що він зник безвісти під час свого чергового вояжу екзотичними країнами [6].

Ось так таємничо і незвично закінчилося життя талановитого музиканта, мандрівника й винахідника, людини, котра подарувала нам технічні довершення, що сприяли віртуозності саксофонного виконання. Адже його знаменитий «туркофон» був нічим іншим як саксофоном, дещо незвичної для класичного інструмента (окрім сопрано-саксофона) видовженої форми. Можливо, це зумовлено тим, що Алі Бен Су Аль спочатку навчався як кларнетист, і така форма інструмента була для нього зручнішою. А, можливо, він просто мав бажання здивувати публіку оригінальною музичною інновацією, надавши звичайному саксофону східного колориту. Проте головне — це витончена палітра звучання й нові технічні можливості, що передалися сучасному саксофонові від талановитого винаходу Шарля-Жана-Батиста Суаля. Слід також зазначити, що у 2000-х рр. ХХ ст. фірма «L.A. Sax», виготовила серію сімейства саксофонів видовженої форми, що нагадувала інструменти Бен Су Аля.

Висновки. Високий професіоналізм та неабиякий талант поєднувалися у творчій особистості Жана-Батиста Суаля. Його роль у сфері розвитку інструмента на початковому етапі складно переоцінити, він створив один з перших прецедентів успішного поширення саксофонного мистецтва у світі. Слід виокремити основні чинники, що стали ключовими в цій діяльності, серед них:

- активна концертна робота, що сприяла поширенню популярності саксофона як серед широкого слухача, так і професійних музикантів, відкриваючи нові виразні можливості;
- інженерні доповнення Бен Су Аля в конструкції саксофона значною мірою сприяли підвищенню його технічної досконалості, відповідно відкривали новий етап у розвитку віртуозних можливостей цього інструмента;
- широке визнання сприяло водночас популяризації творчості авторів, котрі присвячували свої композиції новоствореному інструментові;
- ініціативна виконавська практика певною мірою позитивно впливала на вдосконалення науково-теоретичних принципів саксофонної методики;
- створення авторських композицій з урахуванням техніко-акустичної специфіки інструмента — безцінний внесок до репертуарного доробку світової саксофонної школи.

Внесок Жан-Батиста як композитора — неоціненний. У репертуарному переліку для саксофона основою є його збірка «Souvenirsde...», що містить більше сорока авторських композицій для саксофона, які ніби переносять слухача в екзотичні країни, висвітлюють спогади Бен Су Аля. Серед яскравих композицій назвемо такі: для альт-саксофона та фортепіано «Caprice: Souvenir de la Nouvelle-Zélande» (1861), «Souvenir de Natal», «Souvenirs de Bade», «Souvenirs de France»; для сопрано-саксофона та фортепіано «Souvenirs d'Angleterre», «Souvenirs d'Australieet de Manille», «Souvenirs d'Écosse: Introduction, Variations sur «Charley is my darling» et Boléro», «Souvenirs de la Chine», «Souvenirs de L'Île Maurice», «Souvenirs de L'Inde: Andante, Air Malabarvarié, et Polonaise», «Souvenirs de L'Irlande», «Souvenirs de Java», «Souvenirs du Cap Bonne Espérance: Largo, Variations sur «The Irish Immigrant» and Polka»; для кларнета in B та фортепіано «Souvenirs de Bade».

Значним доробком Суаля є каприси на відомі оперні теми, написані переважно для альт-саксофона та фортепіано, серед яких «Caprice sur «Jenny L'Ouvrière»» (1861), «Caprice sur «La Dernière Pensée de Weber»» (1861), «Caprice sur «Le Prophète» de Meyerbeer» (1861), «Fantaisie sur «Don Giovanni» de Mozart», «Fantaisie sur «Il Trovatore» de Verdi», «Fantaisie sur «La Favorita» de Donizetti», «Fantaisie sur «La Sonnambula» de Bellini», «Fantaisie sur «Le Barbier de Séville» de Rossini», «Fantaisie sur «Lucrezia Borgia»» (1861), «Fantaisie sur «Robertle Diable» de Meyerbeer» (1861), «Grande Fantaisie Variéesur «Luciadi Lammermore»» (1861). Серед інших творів для саксофона відзначимо «Adieu, concertwaltz» для альт-саксофона та фортепіано, «Alexandre, polka-royale» для сопрано-саксофона та фортепіано, «Divertissement sur Une Ballade Irlandaise» для сопрано-саксофона та фортепіано, «Le Retour: Polka for soprano saxophone and piano» (1861), «Shanghai Redowa Waltz» для сопрано саксофона та фортепіано (1861) [5]. Усі твори вирізняються продуманою мелодійною лінією в поєднанні з тонкими динамічними градаціями; їх гармонічна основа має на меті передати специфічну картину тої місцевості, якій присвячена композиція. Хоча композиторський доробок Алі Бен Су Аля не значний за обсягом, утім, за рівнем художньої значущості він посідає високе місце в переліку репертуару для саксофона.

Перспективи дослідження. У подальших статтях планується приділити увагу аналізу специфіки розвитку саксофонного виконавства та спеціалізованого репертуару для цього інструмента в умовах становлення європейського музичного виміру. Ціннісна складова зазначених досліджень дозволить виявити взаємозв'язки між еволюцією саксофона як складовою мистецького простору, та

музичною стилістикою окремих часових відрізків загальноєвропейської культури.

Список використаних джерел

1. Богданов В. О. Історія духового музичного мистецтва України (від найдавніших часів до початку ХХ століття): монографія, 2-ге вид. переробл. / В. Богданов. — Харків : Харків юридичний, 2007. — 350 с.
2. Дедусенко Ж. Виконавська піаністична школа як рід культурної традиції: автореф. дис. ... канд. мистецтвозн. 17.00.01 / Ж. Дедусенко. — Київ, 2002. — 20 с.
3. Усов Ю. История зарубежного исполнительства на духовых инструментах: учеб. пособие / Ю. А. Усов. — М. : Музыка, 1978. — 184 с.
4. Усов Ю. Состояние методики обучения игре на духовых инструментах и пути дальнейшего ее совершенствования / Ю. А. Усов // Проблемы музыкальной педагогики (отв. ред. М. А. Смирнов). — М. : Московская гос. консерватория, 1981. — 108 с.
5. [Ali-Ben-Sou-Alle] [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://trove.nla.gov.au/people/780052?c=people>. — Назва з екрана.
6. [AliBenSouAlle. Biography] [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.classicalmusicnow.com/absa.htm>. — Назва з екрана.
7. Bertocchi S. Le saxophone dans la musique savante occidentale [Електронний ресурс] / Serge Bertocchi. — Режим доступу: <http://asax.fr/saxophone-musique-savante-occidentale/>. — Назва з екрана.

References

1. Bohdanov V. O. Istoriia dukhovoho muzychnoho mystetstva Ukrainy (vid naidavnishykh chasiv do pochatku XX stolittia): monohrafiya, 2-he vyd. pererobl. / V. Bohdanov. — Kharkiv : Kharkiv yurydychnyi, 2007. — 350 s.
2. Dedusenko Zh. Vykonavska pianistychna shkola yak rid kulturnoi tradyt-sii: avtoref. dys. ... kand. mystetstvozn. 17.00.01 / Zh. Dedusenko. — Kyiv, 2002. — 20 s.
3. Usov Yu. Istoriya zarubezhnogo ispolnitelstva na dukhovyykh instrumentakh: ucheb.posobiye / Yu. A. Usov. — M. : Muzyka. 1978. — 184 s.
4. UsovYu. Sostoyaniye metodiki obucheniya igre na dukhovyykh instrumentakh i puti dalneyshego eye sovershenstvovaniya. / Yu. A. Usov. — Problemy muzykalnoy pedagogiki (otv. red. M. A. Smirnov). — M. : Moskovskaya gos. konservatoriya. 1981. — 108 s.
5. [Ali-Ben-Sou-Alle] [Electronic resource]. — Rezhym dostupu: <http://trove.nla.gov.au/people/780052?c=people>. — Nazva z ekrana.
6. [Ali Ben Sou Alle. Biography] [Electronic resource]. — Rezhym dostupu: <http://www.classicalmusicnow.com/absa.htm>. — Nazva z ekrana.
7. Bertocchi S. Le saxophone dans la musique savant occidentale [Res-sourceélectronique] / Serge Bertocchi. — Rezhym dostupu: <http://asax.fr/saxophone-musique-savante-occidentale/>. — Nazva z ekrana.

■ UDC 788.43: 7.07-05

Zotov D. I., postgraduate student Kharkiv State Academy of Culture, Poltava
diozotov@gmail.com

ALI BEN SOU ALLE (CHARLES JEAN-BAPTISTE SOUALLE) AND HIS CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF THE EUROPEAN SAXOPHONE PERFORMANCE

The aim of this article is to reveal a life journey of the bright representative of French art — Ali Ben SouAlle (Charles Jean-Baptiste Soualle) and to follow the evolutionary development of saxophone solo performance in the context of world music of the 19 — 20th centuries.

Research methodology. The author analyzed new issues in the modern Ukrainian musicological field.

Results. The role of Jean-Baptiste Soualle as a talented composer in the saxophone school is highlighted. The author demonstrates the importance of his contribution to the field of performing solo and methodological developments of French saxophone tradition. The paper considers the main formation stages of the creative person from the perspective of the artistic innovations in the contemporary European culture and reveals the contents of his contribution to the evolution of the French saxophone tradition. The periodization and specific character of Ben SouAlle's musical compositions, which have been an invaluable asset of the classical saxophone repertoire, are analyzed. The main features of the artistic heritage that influenced the development of the European saxophone performance are identified.

The paper has outlined the key features of Ali Ben Sou's creative portrait. He managed to create one of the first successful precedents of the movement of saxophone art in the world. The factors to the positive impact of Ali Ben Sou's saxophone in the first decade of its formation are an invaluable contribution to the repertoire of the saxophone school. They are the following: active concert activities that contributed to the rapid movement of the saxophone popularity among the mainstream audience and professional musicians, opening them to new expressive possibilities; engineering design saxophone contributed to the increase of its technical excellence, and accordingly opened a new stage in the development of virtuoso possibilities of the instrument.

Novelty. The main stages of the Ali Ben Sou's creative ways have been considered and analyzed for the first time.

The practical significance. These facts are certain musicological contribution to the Ukrainian scientific field and can be used in further studies in the theory of world music.

Key words: saxophone performance, French culture, Ali Ben SouAlle, European art.

Надійшла до редколегії 13.09.2016 р.